



Barn- och skolnämnden

§71

Dnr BSN 2023-51

Fastställande av riktlinjer för modersmålsundervisning Beslut

1. Barn- och skolnämnden beslutar att fastställa riktlinjer för undervisning i modersmål och studiehandledning på modersmål.
2. Riktlinjernas ekonomiska reglering (4.3) ska tillämpas från läsåret 2024/2025.

Sammanfattning av ärendet

Riktlinjer innehåller rättslig reglering, rekommendationer för Norrtälje kommun som huvudman vad det avser modersmålsundervisning och studiehandledning på modermodersmål. Riktlinjerna avgränsar också i vilka skolformer modersmål och studiehandledning på modersmålet ska erbjudas i Norrtälje kommun. Riktlinjerna syftar till att ansvariga med större tydlighet ska kunna följa upp både konsekvenser och tydliggöra målsättningar för verksamheten. Allt med syfte att åstadkomma önskad effekt av verksamhet med tillhörande kvalitet. Vidare syftar riktlinjerna till vägledning för Barn- och utbildningskontorets arbete liksom för vårdnadshavare, elever, rektorer/chefer, modersmåls lärare och studiehandledare. Riktlinjerna beskriver i förekommande fall beslutsfattarfunktionen samt under vilka driftsformer och ekonomiska premisser verksamheten ska och kan ske i, liksom det systematiska kvalitetsarbetet.

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande Riktlinjer för modersmålsundervisning och studiehandledning 2023(484053) (0)
Författningsamling modersmålsundervisning och studiehandledning Norrtälje kommun 2023

Beslutande sammanträde

Reservationer

Anna Eneroth (C), Margareta Lundgren (S) och Andreas Hagstedt (MP) reserverar sig mot beslutet.

Yrkanden

Anna Eneroth (C) yrkar bifall till eget tilläggsyrkande med följande protokollsanteckning:

Centerpartiet anser att eleverna ska ha möjlighet att delta i modersmålsundervisning under hela sin skolgång då ett välutvecklat modersmål ger bra förutsättningar att lära sig svenska, andra språk och andra ämnen. Att styret väljer att lägga sig på lägsta nivån den sk.7-årsregeln anser vi inte gynnar elevernas utveckling, och beslutet leder också till att ett antal elever riskerar att få avsluta sina studier i modersmål.

Margareta Lundgren (S) och Andreas Hagstedt (MP) yrkar bifall till Centerpartiets förslag.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om barn- och skolnämnden kan besluta i enlighet med barn- och utbildningskontorets tjänsteutlåtandes förslag eller om barn- och skolnämnden kan besluta i enlighet med Anna Eneroth (C) tilläggsyrkande som bifalls av Margareta Lundgren (S) och Andreas Hagstedt



(MP), och finner att barn- och skolnämnden beslutar i enlighet med barn- och utbildningskontorets tjänsteutlåtandes förslag.

Beslutet ska skickas till

Avdelningschef Grundskola

Avdelningschef Förskola

Avdelningschef för kvalitetsutveckling och strategisk planering

Enhetschef modersmålsenheten

Norrtälje kommuns Samordnare för finskt förvaltningsområde

Registrator

Paragrafen är justerad



Barn-och utbildningsförvaltningen

Handläggare: Knut Nygaard
Titel: Avdelningschef
E-post: knut.nygaard@norrtalje.se

Till: Barn- och skolnämnden

Riktlinjer för undervisning i modersmål och studiehandledning på modersmål

Förslag till beslut

1. Barn- och skolnämnden beslutar att fastställa riktlinjer för undervisning i modersmål och studiehandledning på modersmål.
2. Riktlinjernas ekonomiska reglering (4.3) ska tillämpas från läsåret 2024/2025.

Sammanfattning av tjänsteutlåtandet

Riktlinjer innehåller rättslig reglering, rekommendationer för Norrtälje kommun som huvudman vad det avser modersmålsundervisning och studiehandledning på modermodersmål. Riktlinjerna avgränsar också i vilka skolformer modersmål och studiehandledning på modersmålet ska erbjudas i Norrtälje kommun.

Riktlinjerna syftar till att ansvariga med större tydlighet ska kunna följa upp både konsekvenser och tydliggöra målsättningar för verksamheten. Allt med syfte att åstadkomma önskad effekt av verksamhet med tillhörande kvalitet. Vidare syftar riktlinjerna till vägledning för Barn- och utbildningskontorets arbete liksom för vårdnadshavare, elever, rektorer/chefer, modersmåls lärare och studiehandledare.

Riktlinjerna beskriver i förekommande fall beslutsfattarfunktionen samt under vilka driftsformer och ekonomiska premisser verksamheten ska och kan ske i, liksom det systematiska kvalitetsarbetet.

Ärendet

Riktlinjerna utgår från skyldigheter som föreskrivs i skollagen och skolförordningarna och de minimikrav som gäller för när en kommun ska anordna modersmålsundervisning och studiehandledning i modersmålet.

Modersmålsundervisning är frivillig för den enskilde individen men en rättighet utifrån lagar och förordningar och ska erbjudas av hemkommun och huvudman.

Undervisning i modersmål syftar bland annat till att ge eleven möjlighet till att utveckla kunskaper i och om sitt språk. Rätten till undervisning i modersmål är särskilt stark för de nationella minoritetsspråken,

finska, jiddisch, meänkieli, romani och samiska. Den starkare rätten omfattar rätten till undervisning, men ej rätten till att välja undervisningsform.

Rektorn för respektive skola är ansvarig för skolämnet modersmål och ska verka för att elever och vårdnadshavare får information om möjlighet till modersmålsundervisning. Ansvaret gäller även om modersmålsundervisning ska ges längre än 7 år. Rekommendationen att elever påbörjar in modersmålsundervisning i åk 3 innebär att eleverna kan få modersmålsämnet med i sitt slutbetyg i årskurs 9. Det är dock upp till vårdnadshavare om eleven vill börja läsa från årskurs 1.

Studiehandledning på modersmålet, som är en stödinsats, syftar till att elevens modersmål kan användas som ett redskap för kunskapsutvecklingen. Studiehandledningen utgår från identifierat behov.

Modersmålsundervisning och studiehandledning får liksom Komvux/SFI bedrivas på entreprenad men med skillnaden att entreprenaden endast får ges till andra huvudmän (andra kommuner eller friskolor).¹ I Norrtälje kommun bedrivs modersmål- och studiehandledning i dag i stor utsträckning i egen regi.

Riktlinjer upprättades under Covid-pandemin utifrån fjärrundervisning och smittspridningsrisk. Detta för elever skulle säkerställas undervisning utifrån de restriktioner som då gällde. Verksamheten har dessförinnan i stort utgått från befintlig lagstiftning.²

Utöver riktlinjerna beslutar nämnden om mål och inriktningar för kommunens modersmål- och studiehandledning i verksamhetsplanen. Nämnden har i verksamhetsplanen för 2023 förtydligat de regelverk som gäller för modersmålsundervisning samt digitalisering av undervisningsformerna.

Modersmålsundervisning och studiehandledning bedrivs på respektive skolenhet men personalen är anställd i särskild enhet för modersmåls lärare och studiehandledare. Barn och utbildningskontoret gjorde 2022 en översyn gällande ansvaret för koordination, planering- och personal för Modersmål- och studiehandledning. Översynen visade att rektorerna i mycket stor utsträckning önskade att behålla strukturen med en samordnade modersmålsenhet som stöttar rektorerna i detta ansvar. Även avdelningstillhörighet inom Barn- och utbildningskontoret sågs över i samband med organisationsförändringarna 2023, också här kvarstår enheten i samma avdelning som vuxenutbildningens verksamheter (som Modersmålsenheten återgick att tillhöra 2020).

Modersmålsenhetens roll och funktion är att vara samordnade samt att den ska förse skolenheterna med personal utifrån de behov rektorerna identifierar. För att säkerställa kvalitet, utveckling och samarbete i ämnet sker en löpande dialog mellan enhetschef och rektorer.

Lagkrav

Skollagen (2010:800)
Skolförordning (2022:185)
Gymnasieförordning (2010:2039)
Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning

Hänvisningar till kapitel och paragrafer framträder i riktlinjerna

Koppling till gällande styrdokument

Verksamhetsplan 2023, dnr BSN 2022-497
Mål- och budget 2024

Ekonomiska konsekvenser och riskanalys

Riktlinjerna förtydligar genom avgränsning, till såväl tidsperiod som skolformer, vad det gäller modersmålsundervisning och studiehandledning. Det ger verksamheten en viktig grund för den

¹ Skollagen 23 kap, 14 §

² [Riktlinjer för Modersmålsenheten läsåret 20-21 A.docx \(sharepoint.com\)](#)

ekonomiska hushållningen av skolans resurser. Riktlinjerna möjliggör för kommunen att förse andra huvudmän med pedagogiska resurser och ger därmed en intäkt och skapa tjänsteunderlag för befintliga tjänster. Riktlinjer ger även möjlighet för kommunen att bedriva modersmålsundervisning och studiehandledning på entreprenad genom andra huvudmän. En ekonomisk konsekvens blir att verksamheten behöver anpassas utifrån intäkter beräknad på tilläggsbeloppen, vilket ligger i linje med god ekonomisk hushållning. Genom att tillämpa finansieringsmodellen med tilläggsbelopp från läsåret 2025/2026 skapas nödvändig omställningstid för verksamheten.

Förvaltningens analys och slutsatser

Riktlinjerna för modersmålsundervisning och studiehandledningen är ett viktigt dokument som såväl förtydligar syftet och de rättsliga grunderna som Norrtälje som kommun har att förhålla sig till när det gäller modersmål och studiehandledning.

I samband med att modersmålsenheten återgick till sin nuvarande organisatoriska tillhörighet har såväl ekonomisk hushållning varit i fokus liksom utveckling av det systematiska kvalitetsarbetet där även förvaltningens SKUA-arbete bidragit.

Riktlinjerna är ett av uppdragen i nämndens verksamhetsplan för att förbättra modersmålsverksamheten i kommunen. De ger en ram för när det finns rättigheter till modersmålsundervisning, exempelvis för kommunens finsktalande minoritet och när bedömning av behov styr rätten till studiehandledning.

Tillämpning av anvisningar kan verkställas efter att förhandlingar med arbetstagarorganisationerna är slutförda. I samband att anvisningarna börjar tillämpas kan ekonomiska konsekvenser uppstå. Ett exempel kan vara det behov av resurser för handledning på plats som krävs enligt Skollag (2010:800) 23 kap. 13 §. då modersmålsundervisning i grundskolan sker via fjärrundervisning. Förvaltningens bedömning är att detta kommer rymmas inom ram, utifrån de effektiviseringar som fjärrundervisning innebär i form av minskade reseersättningar och ställtider. De eventuella konsekvenserna hanteras inom det resursfördelningssystem som antogs av barn- och skolnämnden i april 2023, och frågan kommer att bevakas inom budget- och uppföljningsarbetet för att säkerställa att oönskade ekonomiska konsekvenser inte uppstår.

De rekommendationer som återfinns i riktlinjerna fungerar som stöd för tjänsteutövare, huvudmän samt kommuninvånare. För Norrtälje kommun som är finskt förvaltningsområde skickas också riktlinjerna till kommunens samordnare för fortsatt samverkan.

Riktlinjerna synliggör möjligheten till entreprenad samt möjligheten till att bedriva fjärrundervisning, detta blir viktigt i Barn- och utbildningskontorets arbete med att utveckla kommunens modersmålsundervisning och studiehandledning.

Tidplaner

Ärendet behandlas Barn- och skolnämndens arbetsutskott 2023-09-11 och vid Barn- och skolnämndens sammanträde 2023-09-25.

Jenny Nordström
Förvaltningsdirektör
Barn- och utbildningskontoret

Knut Nygaard
Avdelningschef
Barn- och utbildningskontoret

Bilagor

Riktlinjer för undervisning av ämnet/kurser i modersmål samt studiehundledning på modersmål i grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning.

Beslut skickas till

Avdelningschef Grundskola

Avdelningschef Förskola

Avdelningschef för kvalitetsutveckling och strategisk planering

Enhetschef modersmåsenheten

Norrtälje kommuns Samordnare för finskt förvaltningsområde

Registrator



FÖRFATTNINGSSAMLING

Antagen av barn- och skolnämnden 2023-09-XX, § XXX BSN 2023-XXX

Antagen av utbildningsnämnden 2023-09-XX § XXX UN 2023-XXX

Riktlinjer för undervisning av ämnet/kurser i modersmål samt studiehandledning på modersmål i grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning.

1.0 Begrepp

1.1 Begrepp

Hemkommun (eller kommun) likställs här med Norrtälje Kommun. Barn- och skolnämnden samt Utbildningsnämnden, med Barn-och utbildningskontoret som ansvarig förvaltning.

Huvudman likställs här med Norrtälje Kommun. Barn- och skolnämnden samt utbildningsnämnden, med Barn-och utbildningskontoret som ansvarig förvaltning.

Huvudman avses även fristående huvudmän (dock ej inom vuxenutbildning där kommunen är huvudman för alla utbildningsanordnare/Komvuxskolor oavsett driftsform).

Fjärrundervisning innebär enligt skollagens definition; interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid. Under fjärrundervisningen är grundskoleeleverna i skolans lokaler tillsammans med en handledare.¹ Läraren som undervisar – fjärrläraren – befinner sig samtidigt någon annanstans.

Grundskola innefattar i riktlinjerna även anpassad grundskola, specialskolan och samskolan.

Gymnasieskola innefattar i riktlinjerna även anpassad gymnasieskola.

Vuxenutbildningen innefattar den kommunal vuxenutbildningens samtliga skolformsdelar.

2.0 Rättslig reglering

2.1 Modersmålsundervisning

Skollagen 20 kap. 22-23 §§, Skolförordningen 5 kap 7 § gymnasieförordningen 4 kap 15 §.

Vuxenutbildningsförordningen 2 kap 19 och 23 §§.

Modersmålsundervisning är frivillig för grund- och gymnasieelever men en rättighet utifrån lagar och förordningar och ska erbjudas av huvudman.

Modersmålsundervisningen styrs av kurser och ämnesplaner och finns i följande skolformer;

¹ Skollagen 21 kap. 12 och 13 §§



FÖRFATTNINGSSAMLING

- grundskolan och motsvarande skolformer
- gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan
- komvux på gymnasial nivå och komvux som anpassad utbildning på gymnasial nivå

Skolförordningen 5 kap. 7 §

Rektorn beslutar om en elevs modersmålsundervisning.

Skolförordningen 5 kap. 10 §

Norrtälje kommun erbjuder och anordnar modersmålsundervisning i ett språk om:

- det finns minst fem elever som har rätt till undervisningen i det språket
- dessa elever vill få undervisning i språket
- det finns en lämplig lärare.

Norrtälje kommun erbjuder modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken om:

- minst en elev vill få undervisning
- det finns en lämplig lärare.

Skolförordningen 5 kap. 11 §

Modersmålsundervisningen ges i Norrtälje kommun utanför den garanterade undervisningstiden. Undervisning i modersmål ska sammanlagt ges högst sju läsår under elevens skoltid. Begränsningen gäller inte om modersmålet är ett nordiskt språk eller ett nationellt minoritetsspråk.

Om eleven har ett särskilt behov av modersmålsundervisning har eleven rätt att läsa modersmålet längre. Detta beslutar respektive rektor om.

Skollagen 10 kap. 7 §, 15 kap 19 §

Rätten till modersmål finns och ska erbjudas en elev i grundskola och gymnasieskolan om:

1. en eller båda vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål.
2. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
3. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Elever inom grundskolan som tillhör de nationella minoritetsspråken behöver inte ha några kunskaper i språket eller att det ska vara elevens dagliga umgängesspråk för att få rätt till modersmålsundervisning.

Elever inom gymnasieskolan som tillhör de nationella minoritetsspråken måste dock ha goda kunskaper i sitt modersmål för att få rätt till modersmålsundervisning.



FÖRFATTNINGSSAMLING

Vuxenutbildningsförordningen 3 kap 3§

Elev som är behörig och har rätt att läsa kurser inom Komvux på gymnasial kan ansöka och kan ha möjlighet att läsa/få en prövning i en kurs i sitt modersmål. Eleven måste dock ha det aktuella språket som sitt modersmål.

Detta beslutas av skolchefen för vuxenutbildningen.

2.2 Studiehandledning på modersmålet

5 kap. 4 § skolförordningen, grundskolan

En grundskoleelev i Norrtälje kommun ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det.

Respektive rektor beslutar om detta.

SKOLFS 2022:334, gymnasieskolan

Studiehandledning på modersmålet för elever på gymnasieskolan kan ges antingen i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen eller i form av särskilt stöd.

Respektive rektor beslutar om detta.

Vuxenutbildningsförordningen, 2 kap 6§ , 17§

Modersmålsstöd eller studiehandledning på modersmål är möjligt att ge inom ramen för en orienteringskurs.

Elev som är behörig och har rätt till studier inom vuxenutbildningen kan söka sådana kurser om det finns upprättade.

Beslutsfattare: Det är skolchefen, i funktionen som huvudmannens rektor, som beslutar om orienteringskurser.

2.3 Fjärrundervisning

Skollagen 21 kap. 1-7 §

Fjärrundervisning får användas i grundskola och gymnasieskola, dock under förutsättning att det inte finns någon lärare. Det är även tillåtet med fjärrundervisning i grundskola och gymnasieskola när det inte finns ekonomiska eller andra organisatoriska möjligheter att genomföra modersmålsundervisningen. Lagen gör ingen åtskillnad mellan nationella minoritetsspråk och andra språk som ges inom ramen för undervisningsform i modersmål.

Skollagen 21 kap. 12-13 §

Elever som deltar i fjärrundervisning ska göra det i lokaler som skolenheten disponerar.

Vid fjärrundervisning ska det finnas en handledare. I grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan ska handledaren finnas närvarande där eleverna befinner sig.

Handledaren ska vara en för detta ändamål lämplig person.

Det är rektor som bedömer vem som ska tjänstgöra som handledare på sin skolenhet.



FÖRFATTNINGSSAMLING

SKOLFS 2012:101

Vuxenutbildningens läroplan anger att flexibilitet alltid ska eftersträvas, det innefattar elevers möjlighet att läsa inom studieformen fjärrundervisning eller varianter av fjärrundervisning.

Elever som har rätt och är behöriga får på gymnasial nivå läsa modersmål som kurs inom vuxenutbildningen

2.4 Distansundervisning

SKOLFS 2012:101

Vuxenutbildningens läroplan anger att flexibilitet alltid ska eftersträvas, det innefattar elevers möjlighet att läsa på distans.

Elever som har rätt och är behöriga får på gymnasial nivå läsa modersmål som kurs inom vuxenutbildningen.

2.5 Skolskjuts och tillsynsansvar

10 kapitlet 32 §, 11 kapitlet 31 § och 18 kapitlet 30 § skollagen samt Skolinspektionens beslut 2018-05-18 dnr 41-2017:10970

För Elever inom grundskolan som fysiskt deltar i modersmålsundervisning har Norrtälje kommun som huvudman, tillsynsansvar för resor/förflyttningar mellan undervisningslokaler som finns på olika skolenheter. Bedömer rektor om eleven kan ta sig själv till den andra undervisningslokalen är bestämmelserna om skolskjuts inte tillämpningsbar. Norrtälje kommuns tillämpning av rätt till skolskjuts regleras av riktlinjerna för skolskjuts.

3.0 Rekommendation

3.1 7 års regeln

Modersmålsundervisning får erbjudas från och med årskurs 1 och i sammanlagt högst sju år under elevens hela skoltid. Har eleven särskilda behov av mer undervisning i sitt modersmål är det upp till rektorn att identifiera, bedöma och bevilja detta.

Begränsningen gäller inte nationella minoritetsspråk eller ett nordiskt språk.

Rekommendationen är att elever påbörjar sin modersmålsundervisning från och med årkurs 3. Detta för att kunna tillgodoräkna modersmålsämnet i sitt slutbetyg i årskurs 9. Detta motsvarar också de 7 år som modersmålsundervisning erbjuds enligt Skolförordningen (5 kap. 11 §).

Påbörjar eleven sin modersmålsundervisning senare än i åk 3 kan modersmålstudier vara aktuellt på gymnasiet. Elever på gymnasiet kan även läsa modersmål som moderna språk, individuella val, utökad program eller som ersättning för ett annat språk än svenska och engelska och kan ingå i gymnasieexamen. Modersmål ger inte meritpoäng.

3.2 Modersmål på gymnasiet som nationellt minoritetsspråk

Elever inom gymnasieskolan som tillhör de nationella minoritetsspråken ska ha goda kunskaper i sitt modersmål för att få rätt till modersmålsundervisning. Utgångspunkten är då att eleven ska ha minst godkänt betyg i sitt modersmål från grundskolan eller dokumentation som visar motsvarande godkända färdigheter i sitt modersmål.



4.0 Entreprenad och ekonomi

4.1 Modersmål och studiehandledning på entreprenad

Modersmålsundervisning får erbjudas på entreprenad till och från annan huvudman. Enskilda huvudmän eller andra offentliga huvudmän har möjlighet att mot ersättning avropa modersmålsundervisning eller studiehandledning på modersmål från Norrtälje Kommun.

4.2 Studiehandledning på modersmål på entreprenad inom vuxenutbildningen.

Utbildningsanordnare inom vuxenutbildningen har möjlighet att mot kostnad avropa studiehandledningstjänster.

4.3 Ekonomi

Modersmålsersättning ges till såväl kommunala som fristående skolor. Rektor fattar beslut om rätt till undervisning, varefter skolan ansöker om tilläggsbelopp hos Norrtälje kommun som beslutar i enlighet med gällande riktlinjer för modersmålsundervisning. Tilläggsbelopp lämnas för grundskolan i enlighet med av nämnden årligen fastställd prislista samt för gymnasieskolan i enlighet med den gemensamt fastställda prislistan för Stockholms län.

Norrtälje kommun erbjuder samtliga grundskolor belägna i kommunen, oavsett huvudman, att ta del av kommunens modersmålsverksamhet till en kostnad motsvarande tilläggsbeloppet. Skolenheten förväntas att i förekommande fall tillhandahålla ändamålsenlig lokal.

Studiehandledning på modersmål ingår inte i tilläggsbeloppet för modersmål utan i grundbeloppet för grundskolan. I de fall eleven har rätt till studiehandledning på sitt modersmål erbjuder Norrtälje kommun samtliga grundskolor, oavsett huvudman, detta som en avtalad tjänst enligt särskild timkostnad. På samma sätt gäller för gymnasieskolan att studiehandledning ingår i programersättningen enligt den inom Stockholms län gemensamma prislistan. Studiehandledning kan på motsvarande sett erbjudas till utbildningsanordnare inom vuxenutbildningen.

5.0 Andra pedagogiska verksamheter

5.1 Modersmål i förskolan, förskoleklass, fritidshem och finskt förvaltningsområde

Modersmålsundervisning erbjuds ej i förskola, förskoleklass eller fritidshem. Förskolan och förskoleklass ska dock medverka till att barn med annat modersmål får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Som finskt förvaltningsområde har elever med finska som modersmål rätt till plats på en förskola där hela eller en väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska.

6.0 Övrigt

6.1 Systematiskt kvalitetsarbete

Modersmåls lärare och studiehandledare deltar i det systematiska kvalitetsarbete på den skolenheten där de undervisar och handleder samt i den skolenhetsövergripande enheten.



6.2 Arbetets organisering

Arbetet ska organiseras så att resor mellan skolenheter minimeras, detta både för personal och elevers säkerhet, arbetsmiljö, klimat och ekonomi.